

Poboljšanje rezultata svih učenika u inkluzivnom obrazovanju

Konačni sažeti izveštaj

EUROPEAN AGENCY
for Special Needs and Inclusive Education

POBOLJŠANJE REZULTATA SVIH UČENIKA U INKLUZIVNOM OBRAZOVANJU

Konačni sažeti izveštaj

RAISING THE ACHIEVEMENT
OF ALL LEARNERS IN INCLUSIVE EDUCATION

Evropska agencija za posebne potrebe i inkluzivno obrazovanje (Agencija) je nezavisna i samoupravna organizacija. Agenciju sufinansiraju ministarstva obrazovanja njenih država članica i Evropska komisija i podržana je od strane Evropskog parlamenta.

Sufinansirano od strane
programa Erasmus+
Program Evropske unije

Podrška Evropske komisije za pripremu ove publikacije ne predstavlja potvrdu sadržaja koji odražava stanovišta njegovih autora i zbog toga se Komisija ne može smatrati odgovornom za bilo koju upotrebu ovde sadržanih informacija.

Stanovišta koja je u ovom dokumentu iznela neka osoba ne predstavljaju nužno službena stanovišta Agencije, njenih država članica ili Komisije.

Urednici: Verity J. Donnelly i Anthoula Kefallinou, zaposleni Agencije

Izvodi iz dokumenta su dopušteni pod uslovom da postoji jasno upućivanje na izvor. Upućivanje na ovaj dokument treba da glasi kako sledi: Evropska agencija za posebne potrebe i inkluzivno obrazovanje, 2017. *Poboljšanje rezultata svih učenika u inkluzivnom obrazovanju: Konačni sažeti izveštaj*. (V.J. Donnelly i A. Kefallinou, urednici). Odense, Danska

U cilju veće pristupačnosti, ovaj izveštaj je dostupan na 25 jezika i u pristupačnom elektronskom formatu na veb-sajtu Agencije: www.european-agency.org

Ovo je prevod originalnog teksta na engleskom jeziku. U slučaju nedoumice o tačnosti informacija u prevodu, pogledajte originalni engleski tekst.

ISBN: 978-87-7110-742-5 (elektronski)

© European Agency for Special Needs and Inclusive Education 2017

Secretariat
Østre Stationsvej 33
DK-5000 Odense C Denmark
Tel: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Brussels Office
Rue Montoyer, 21
BE-1000 Brussels Belgium
Tel: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

SADRŽAJ

UVOD	5
KONTEKST	6
ZAKLJUČCI PROJEKTA	7
PREPORUKE	9
Preporuke za direktore škola i vaspitače/nastavnike	10
Preporuke za vođe sistema i kreatore politika	12
REZULTATI PROJEKTA	13
REFERENCE	14

UVOD

Visoka cena školskog neuspaha i nejednakosti za pojedince – i za društvo u širem smislu – prepoznaju se u sve većoj meri širom Evrope. Poboljšanje rezultata svih učenika se posmatra ne samo kao politička inicijativa, već kao etički imperativ.

U skladu sa zahtevima svojih država članica, Evropska agencija za posebne potrebe i inkluzivno obrazovanje (Agencija) sprovedla je projekat Poboljšanje rezultata svih učenika u inkluzivnom obrazovanju (RA) (2014.-2017.). Ovaj projekat je ispitivao pristupe koji neposredno ili posredno utiču na motivaciju i kapacitet mladih za učenje. Takvi pristupi će verovatno povećati učešće i angažovanje, pomoći u smanjenju broja osoba koje prerano napuštaju školovanje i, samim tim, poboljšati rezultate svih učenika.

RA projekat obuhvata učenike, vaspitače/nastavnike, direktore škola, istraživače i roditelje/staratelje, kao i lokalne i nacionalne kreatore politika. Cilj projekta je da se istraže pedagoške strategije i pristupi podučavanja koji najbolje pomažu učenju i koji su efektivni u poboljšanju rezultata svih učenika. Takođe istražuje kako direktori škola mogu da pruže podršku:

- razvoj, primenu i monitoring unosa i procesa za poboljšanje rezultata;
- učešće učenika i roditelja/staratelja u procesu učenja;
- „merenje“ svih oblika postignuća i analiza ishoda u cilju daljeg razvoja.

Ova pitanja su razmatrana u kontekstu nacionalne i lokalne politike. Projekat je istraživao kako politika može efektivno da podrži obrazovne zajednice da preduzmu organizacioni razvoj i podrži sve zainteresovane strane da rade zajedno na poboljšanju rezultata svih učenika.

Sledeće zemlje su uzele učešće u projektu: Austrija, Belgija (flamanska i francuska govorna zajednica), Češka, Danska, Estonija, Finska, Francuska, Grčka, Holandija, Hrvatska, Irska, Island, Italija, Kipar, Letonija, Litvanija, Luksemburg, Mađarska, Malta, Nemačka, Norveška, Poljska, Portugalija, Slovačka, Slovenija, Španija, Švedska, Švajcarska i Ujedinjeno Kraljevstvo (Engleska, Severna Irska, Škotska i Vels).

Tri obrazovne zajednice su pružile fokus za praktične aktivnosti projekta:

- Istituto Tecnico Agrario Sereni (viša-srednja škola) i Istituto Comprensivo Antonio Rosmini (osnovna i niža-srednja škola), Rim, Italija
- Grupa škola u selu Łajski (osnovna i niža-srednja škola), zajednica Wieliszew, Poljska
- Obrazovna zajednica Kalderglen (Kalderglen viša-srednja škola i Sanderson viša-srednja redovna škola i posebne škole), Ist Kilbrajd, UK (Škotska).

Svaka država članica Agencije koja je učestvovala u projektu imenovala je dva učesnika (istraživača i direktora škole) koji će biti uključeni u projekat. Svaki učesnik je bio povezan sa jednom od obrazovnih zajednica i posetio ju je dva puta tokom projekta. Svaka obrazovna jedinica je identifikovala prioritete za rad i primila je podršku putem foruma za projekat na internetu. Pregled literature je pružio relevantne dokaze istraživanja za rad projekta (pogledajte: www.european-agency.org/publications/reviews/raising-the-achievement-of-all-learners-in-inclusive-education-literature).

Obrazovne zajednice su izvršile samoocenu projekta na početku faze praktičnog rada i ponovo pred kraj projekta. Više podataka o samooceni je dostupno na stranici: www.european-agency.org/resources/publications/raising-achievement-all-learners-self-review.

Dodatni dokazi o projektu su prikupljeni putem detaljnih izveštaja i primera iz politike i prakse kako bi se poboljšali rezultati učenika iz mnogih država učesnica. Izveštaje država, zajedno sa konceptualnim okvirom projekta, možete pronaći na: www.european-agency.org/agency-projects/raising-achievement.

Metodologija projekta je detaljno opisana u Dodatku izveštaja o opštem pregledu projekta *Raising the Achievement of All Learners in Inclusive Education: Lessons from European Policy and Practice [Poboljšanje rezultata svih učenika u inkluzivnom obrazovanju: Lekcije iz evropske politike i prakse]* (pogledajte: www.european-agency.org/resources/publications/raising-achievement-all-learners-project-overview).

KONTEKST

RA projekat je zasnovan na Konvenciji Ujedinjenih nacija (UN) o pravima deteta (1989.) i Konvenciji Ujedinjenih nacija o pravima osoba sa invaliditetom (2006.). Oni pružaju okvir za pristup zasnovan na pravima za sve učenike. UN Komitet za prava osoba sa invaliditetom pruža dodatne smernice u *Opštoj napomeni br. 4* (2016.) o pravu na inkluzivno obrazovanje (pogledajte: www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRPD/Pages/GC.aspx). Ove Konvencije, zajedno sa Ciljem 4 održivog razvoja Ujedinjenih nacija – da se „osigura inkluzivno i ravnopravno kvalitetno obrazovanje i unaprede mogućnosti za celoživotno učenje za sve“ (UN, 2015.) – podržava prava učenika sa smetnjama u razvoju. One osiguravaju da ti učenici neće biti marginalizovani ili isključeni iz redovnog obrazovanja (Evropska agencija, 2015.).

RA projekat se nije fokusirao na samu inkluziju, već na postizanje vrednovanih ishoda za sve učenike. Inkluzija postaje osnovni princip koji omogućava školama da usavršavaju veštine kojima mogu da odgovore na razlike individualnih učenika. Na taj način, škole povećavaju sposobnost da pruže ravnopravno visokokvalitetno obrazovanje za sve.

Projekat je takođe bio u skladu sa principima i prioritetima koji su postavljeni na Evropskom nivou. *Zaključci o inkluziji u različitosti kako bi se postiglo kvalitetno obrazovanje za sve* naglašavaju da: „jednakost i pravednost ne predstavljaju isto i da sistemi obrazovanja moraju da se udalje od stava „jedna veličina odgovara svima““ (Savet Evropske unije, 2017., s. 4). Evropska komisija (2017.) navodi da je razvoj kapaciteta i uloge vaspitača/nastavnika i direktora škola od suštinske važnosti za pružanje jasne strateške vizije i liderstva koji unapređuju iskustvo i ishode svih učenika – putem politika koje su u isto vreme i inkluzivne i fleksibilne.

RA projekat je rešavao pitanja koja utiču na iskustvo učenika različitog socijalnog statusa, koji se suočavaju sa različitim izazovima u obrazovanju. On pruža sintezu informacija iz raznih obrazovnih sistema sa primerima pristupa zasnovanih na dokazima koji podstiču unapređenje politike i prakse kako bi se učenicima omogućio uspeh.

ZAKLJUČCI PROJEKTA

RA projekat kreirao je obrazovnu zajednicu koja obuhvata celu Evropu, spajajući različite perspektive. On je ohrabrio učesnike da pređu granicu pružanja informacija i umesto toga da kritički preispituju politiku i razmišljaju kreativno o obrazloženjima za svoju praksu. Proučavanjem obrazovnih zajednica uključenih u projekat istakla se potreba da se resursi iskoriste najbolje korišćenjem intelektualnog i socijalnog kapitala za razvoj, promenu i rast organizacije.

Kao što je prethodno navedeno, projekat naglašava potrebu da se preusmerimo sa kompenzacionog pristupa ka proaktivnim pristupima intervencije i sprečavanja koji povećavaju kapacitet svih škola u cilju pružanja visokokvalitetne podrške svim učenicima. Projekat podržava gledište inkluzivnog obrazovanja kao „mega strategije“ za poboljšanje rezultata svih učenika (Mičel, 2014., s. 27) pružajući izazove koji razvijaju praksu vaspitača/nastavnika i rukovodstva škole, kao i organizaciju.

Rad obrazovnih zajednica uključenih u projekat je pokazao koristi od:

- mera koje se odnose na zdravlje i dobrobit svih učenika i pružanje podrške kako bi mogli da prepoznaju da se veštine i kvaliteti mogu razviti putem pravilno fokusiranog napornog rada i upornosti;
- mogućnosti fleksibilnog učenja koje pružaju kontinuitet i napredovanje kroz sve faze obrazovanja i osiguravaju važnost učenja za život i rad;
- zajedničko vođstvo i veću saradnju zaposlenih u školi;
- partnerstvo sa roditeljima, negovateljima i porodicama, kako bi se povećale težnje i učešće učenika;

- uključivanja lokalne zajednice i zaposlenih na povećanju važnosti plana i programa nastave i učenja i mogućnosti za rad.

Projekat je takođe istakao potrebu da se prati razvoj škole kroz „inkluzivni objektiv“. Fokus treba da bude na pravednosti u svim školskim strukturama i procesima (npr. grupisanje učenika, razmeštanje zaposlenih, pristup planu i programu nastave i učenja i širim aktivnostima, akreditacija učenja i kvalifikacijama, raspodela resursa). Ostvarenje i postignuće učenika takođe treba da se analiziraju kako bi se osigurale ravnopravne mogućnosti u cilju postizanja ishoda koji su bitni za budući uspeh.

Rad na RA projektu takođe pokreće pitanje odgovornosti i potrebe da se reši sukob između reformi zasnovanih na tržištu i pravednosti, sa širim merama postignuća van formalnih testova. Takve mere obuhvataju lična, društvena i šira postignuća, kao i akademska ostvarenja. Kada se na završnoj konferenciji RA projekta razgovaralo sa učenicima, njihovi stavovi o uspehu su se drastično razlikovali. Time se naglašava potreba za udaljavanjem od uskih, standardizovanih pokazatelja ostvarenja i usmeravanjem ka personalizovanim načinima za vrednovanje širih i autentičnijih ishoda.

Anketa RA projekta je pokazala da je fokusiranjem na neprekidnoj podršci za vaspitače/nastavnike i direktore škola moguće povećati sposobnost škole da poboljša rezultate svih učenika. Praktični deo projekta je takođe pokazao načine za izgradnju profesionalnog znanja i stručnosti vaspitača/nastavnika da bi ispunili različite potrebe učenika. To će omogućiti vaspitačima/nastavnicima da razviju inovativnije načine za organizovanje učenja za sve. Takvo znanje je moguće uvesti putem umrežavanja kako u okviru obrazovne zajednice tako i van nje (npr. sa lokalnim univerzitetima, drugim školama/koledžima i lokalnim stručnjacima) da bi se uvećao kapacitet za praksu zasnovanu na dokazima u okviru škole.

U RA anketi, samo je nekoliko zemalja prijavilo sistematičnu upotrebu anketa za zainteresovane strane u svrhe osiguranja kvaliteta, iako one mogu značajno da doprinesu procesima napretka škole. Tokom projekta, direktori škola i vaspitači/nastavnici su bili podsticani da rade sa drugima na cikličnom procesu samoocene (više informacije potražite na: www.european-agency.org/resources/publications/raising-achievement-all-learners-self-review). Ovaj projekat je naglasio ideju da je monitoring kvaliteta obrazovanja od suštinske važnosti za napredak škole. To vodi ka dubljem razumevanju struktura i procesa i njihovom uticaju na ishode za sve učenike.

Konačno, zaključci projekta su istakli odredbe koje prevazilaze jednake mogućnosti da bi se osigurala inkluzija i napredovanje prema pravednosti. Opšta karakteristika ovih odredbi je da sve zainteresovane strane – vaspitači/nastavnici, učenici, lideri – razvijaju „razvoj intelektualnih sposobnosti“, koji podrazumeva da naporan rad i upornost dovode do uspeha.

PREPORUKE

Rad na RA projektu je pokazao da su za postizanje izvrsnosti i pravednosti u visokokvalitetnim obrazovnim sistemima, neophodne određene mere. To su:

- pružanje resursa školama i sistemima kako bi im se omogućilo da što brže intervenišu kako bi pružili podršku učenicima koji daju slabe rezultate i onima koji su pod rizikom da prekinu svoje školovanje;
- ponuda inovativnih pristupa i personalizovanih puteva različitim učenicima;
- podrška jakom strateškom liderstvu koje daje izuzetan značaj pravednosti i unapređenim ishodima za sve učenike.

Gorenavedene mere ukazuju na potrebu za sveobuhvatnim opštim pregledom celog sistema da bi se postigla doslednost između različitih nivoa sistema i oblasti politike. Važno je da se zapamti da preporuke na nivou škole zahtevaju sadržaj politike koji pruža podršku na regionalnom/nacionalnom nivou da bi one bile uspešno sprovedene u praksi.

Aktivnosti RA projekta su naglasile ideju da na inkluziju – kao i poboljšanje rezultata – u školama utiče, na primer, pedagogija, podrška u učenju, liderstvo, dobrobit i učešće

učenika, plan i program nastave i učenja, zajednički rad, organizacija škole i sistemi podrške. Ove ključne oblasti su istražene tokom rada na projektu i pružaju primere kako politika i praksa mogu da se unaprede na nacionalnom i lokalnom/školskom nivou. Projekat se takođe fokusirao na politiku i praksu koji razvijaju kolektivni kapacitet svih zainteresovanih strana i, što je još važnije, samih učenika da bi se podstaklo napredak škole.

Preporuke projekta navedene u nastavku fokusirane su na dve glavne ciljne grupe:

- Direktore škola i vaspitače/nastavnike
- Vođe sistema (na lokalnom/regionalnom ili nacionalnom nivou) i kreatore politika.

Zaključci RA projekta naglašavaju zaključke i preporuke prethodnog rada Agencije koji su takođe istaknuti u nastavku.

Preporuke za direktore škola i vaspitače/nastavnike

Direktori škola imaju ključnu ulogu u svakoj reformi obrazovanja. Oni moraju na prvo mesto da postave pravednost i izvanrednost za sve putem donošenja odluka, koje utiču na grupisanje učenika, raspodelu zaposlenih, pristup planu i programu nastave i učenja kao i mogućnostima akreditacije i raspodeli resursa. Iz toga sledi da oni takođe moraju da pokažu posvećenost profesionalnom razvoju koji je u toku za sve vaspitače/nastavnike i druge zainteresovane strane.

Direktori škola i vaspitači/nastavnici treba da:

- **Izgrade jak rukovodeći tim i raspodele zadatke među zainteresovanim stranama da bi se zagarantovala održivost i osiguralo angažovanje.** Ključni zadaci obuhvataju efektivnu upotrebu unutrašnjih i spoljašnjih podataka/informacija da bi se osiguralo da ti razvoji (u nastavi i učenju, planu i programu nastave i učenja, proceni i školskoj organizaciji) pruže ravnopravne mogućnosti za sve učenike i da sve zainteresovane strane budu uključene u analizu i razvoj škole.
- **Razvijaju etos škole koji podržava interakcije koje podrazumevaju poštovanje između svih zainteresovanih strana.** U načinu izražavanja na kome se razgovora o učenicima treba da izbegava etiketiranje/kategorizacija. Svi zaposleni treba da preuzmu odgovornost za uspeh i dobrobit svih učenika u okviru fleksibilnih oblika organizacije. Dijalog treba da se fokusira na „namernom planiranju za uspeh svih studenata“ (EENET, 2017.) da bi se pružile personalizovane mogućnosti za napredovanje. On takođe treba da obuhvati slušanje mišljenja učenika i, putem njega, da se poveća učešće i angažovanje.
- **Obezbede predavanja i učenja zasnovanih na dokazima.** Škole treba aktivno da se angažuju u istraživanju da bi podržale inovativne pristupe koji treba da omogućе napredovanje svim učenicima. Potrebno je razviti sisteme/partnerstva koji će obezbediti pristup trenutnim istraživanjima. Oni takođe treba da podrže istraživačku aktivnost zasnovanu na školi, sa odgovarajućim vremenom predviđenim za ovaj oblik zajedničkog profesionalnog učenja i razvoja.

Aktivnosti RA projekta su dodatno naglasile preporuke iz prošlih projekata Agencije koje podstiču direktore škola i vaspitače/nastavnike da:

- **Pružе fleksibilni plan i program nastave i učenja kako bi on bio relevantan za sve učenike.** Neophodno je preći preko granice akademskog sadržaja da bi se obuhvatile šire veštine u pripremi za život, rad i lični razvoj (npr. lične/socijalne veštine, umetnost, sport, itd.). Škole treba da kreiraju mogućnosti za izbor učenika kako bi se povećalo angažovanje i treba da uzmu u obzir nove mogućnosti za nastavak obrazovanje, obuku i zaposlenje kako bi pripremili mlade da krenu ka pozitivnim i održivim odredištima.
- **Razvijaju „pismenost u proceni“ među vaspitačima/nastavnicima i drugim zainteresovanim stranama** kako bi im omogućili da:
  - koriste informacije za procenu kod učenika kako bi se podržalo dalje učenje;
  - sarađuju sa kolegama i dele svoja saznanja o standardima i procenama u vezi napretka učenika kako bi se održala visoka očekivanja za sve.

- **Izgradnja struktura/procesa koji podržavaju saradnju sa porodicama i stručnim službama** (npr. profesionalci iz zdravstvenih, socijalnih službi itd.) da bi se unapredila podrška za sve učenike, posebno za one sa smetnjama u razvoju i sa složenijim zahtevima za podrškom. Stručno znanje treba da se deli da bi se izgradio kapacitet/sposobnost svih zainteresovanih strana u obrazovnoj zajednici i da bi se izbegla stigmatizacija/segregacija učenika.

Preporuke za vođe sistema i kreatore politika

Prema nedavnim dokazima istraživanja i projekta, vođe sistema i kreatori politika treba da podrže pristupe saradnje u okviru škola i između njih. Oni takođe moraju da obezbede da direktori škola imaju mogućnost da rade strateški kako bi se izgradio kapacitet za sve zaposlene. Imenovanje i raspoređivanje zaposlenih u školama/obrazovnim zajednicama mora da ostane stabilno tokom vremena da bi se održali efektivni odnosi i obezbedili ravnopravniji ishodi i veća postignuća za sve učenike.

Rukovodioci sistema i kreatori politika treba da:

- **Razviju načine za prikupljanje i deljenje informacija o tome „šta funkcioniše“** da bi se pobrinuli da dokazi budu polazište za formulisanje razvoja, primene i evaluacije politike. Škole/obrazovne zajednice treba da sarađuju na razvoju prakse zasnovane na dokazima, razvoju liderstva i kontinuiranom profesionalnom razvoju vaspitača/nastavnika.

Aktivnosti RA projekta, u skladu sa prošlim projektima Agencije, takođe ohrabruju rukovodioce sistema i kreatore politika da:

- **Olakšaju nacionalni dijalog za razvoj zajedničkog razumevanja o inkluzivnom obrazovanju.** Inkluzivno obrazovanje treba da se posmatra kao princip na kome se temelje napredak i postignuće svih učenika u sistemu koji obezbeđuje mogućnosti učenja za sve, umesto fokusiranja na pitanja obezbeđivanja mesta ili na kompenzacione pristupe.
- **Povećaju saradnju između nacionalnih ministarstava/odeljenja koji imaju ključnu ulogu u obrazovanju i podršci za učenike i njihove porodice.** Takva saradnja treba da olakša politiku zajedničkog rada između službi na lokalnom nivou da bi se obezbedio efektivni timski rad za učenike/podrođe sa visokim nivoima potrebe u svakoj zajednici. Nacionalna politika takođe treba da podrži obrazovne zajednice u njihovim nastojanjima da još bliskije rade sa roditeljima/podrođicama, i da prepoznaju to kao ključni faktor uspeha učenika.

- **Osiguraju jasnoću u pogledu funkcija formativnog i sumativnog procenjivanja i rada ka integrisanom sistemu procene koji je pogodan za namenu i obuhvata sve učenike.** Neophodno je razviti sisteme procene i akreditacije kako bi se prepoznalo šire učenje i uspeh, kao i akademsko ostvarenje, i da bi se postiglo podjednako vrednovanje različitih „puteva“. To treba da obuhvati različite mogućnosti za učenike koji doživljavaju složenije prepreke za učenje (kao što su kognitivne smetnje).

- **Pobrinu se da se politika za inicijalno obrazovanje vaspitača/nastavnika i kontinuirani profesionalni razvoj fokusira na inkluzivno obrazovanje, pravednost i različitost.** Inicijalno obrazovanje vaspitača/nastavnika i kontinuirani profesionalni razvoj treba da razviju stavove vaspitača/nastavnika, vrednosti i kompetencije i da im omogući da koriste dokaze i efektivno razmotre svoj rad i da ga procene kako bi osigurali unapređenje sa fokusom na pozitivne ishode za sve učenike.

- **Izvrše pregled mehanizama odgovornosti i osiguranja kvaliteta da bi oni bili koherentni i podržavali inkluzivni razvoj.** Te strukture i procesi treba da pruže informacije o pristupu i pravednosti u pogledu unosa, procesa i ishoda na načine koji ne izobličuju praksu ili marginalizuju ranjive učenike. Oni takođe treba da osposobe škole da se fokusiraju na napredak i postignuće svih učenika, a ne samo na ono što je moguće lako izmeriti.

Konačno, potrebno je da kreatori politika ulažu kratkoročno, što dugoročno potencijalno može da uštedi novac. Takođe je potrebno da planiraju realistični vremenski okvir za bilo koju reformu. Ove stavke imaju posledice po donošenje odluka u okviru političkih ciklusa koji mogu da budu prekratki da bi se video uticaj bilo koje uvedene promene.

Te promene treba holistički da se bave socijalnom i obrazovnom nejednakošću putem transformacije širih razmera. Intervencije malih razmera ne mogu da nadoknade nejednakosti u sistemu koji je u osnovi nepravedan.

REZULTATI PROJEKTA

Dodatne informacije su dostupne na veb prostoru za projekat na adresi: www.european-agency.org/agency-projects/raising-achievement. One sadrže konceptualni okvir projekta i izveštaje o pristupima pojedinačnih zemalja za opoboljšanje rezultata. Projekat je dao i sledeće rezultate:

- Izveštaj opšteg pregleda projekta: *Raising the Achievement of All Learners in Inclusive Education: Lessons from European Policy and Practice [Poboljšanje rezultata svih učenika u inkluzivnom obrazovanju: Lekcije iz evropske politike i prakse]*. Pogledajte: www.european-agency.org/resources/publications/raising-achievement-all-learners-project-overview

- *Raising the Achievement of All Learners: A Resource to Support Self-Review* [Poboljšanje rezultata svih učenika: Resurs za podršku samoprocene]. Pogledajte: www.european-agency.org/resources/publications/raising-achievement-all-learners-self-review
- *Raising the Achievement of All Learners in Inclusive Education – Literature Review* [Poboljšanje rezultata svih učenika u inkluzivnom obrazovanju – pregled literature]. Pogledajte: www.european-agency.org/publications/reviews/raising-the-achievement-of-all-learners-in-inclusive-education-literature
- Guidance for teachers and school leaders [Smernice za vaspitače/nastavnike i direktore škola]. Pogledajte: www.european-agency.org/agency-projects/raising-achievement.

REFERENCE

Enabling Education Network (EENET), 2017. *Quote of the Week* [Citat nedelje]. 10. jul 2017. twitter.com/GlobalEENET/status/884318037763141632 (zadnji pristup 2017.)

Evropska agencija za posebne potrebe i inkluzivno obrazovanje, 2015. *Stav Agencije o sistemima inkluzivnog obrazovanja*. Odense, Danska. www.european-agency.org/publications/brochures-and-flyers/agency-position-on-inclusive-education-systems-flyer (zadnji pristup avgusta 2017.)

Evropska komisija, 2017. *Teachers and school leaders in schools as learning organisations. Guiding Principles for policy development in school education* [Vaspitači/nastavnici i direktori škola u školama kao obrazovanim organizacijama. Vodeća načela za razvoj politike u školskom obrazovanju]. Izveštaj iz ET 2020 radnih školskih grupa 2016.-2018. ec.europa.eu/education/sites/education/files/teachers-school-leaders-wg-0917_en.pdf (zadnji pristup oktobra 2017.)

Mičel, D., 2014. *What Really Works in Special and Inclusive Education: Using Evidence-Based Teaching Strategies* [Šta zaista funkcioniše u posebnom i inkluzivnom obrazovanju: Korišćenje strategija podučavanja zasnovanih na dokazima]. London: Routledge

Savet Evropske unije, 2017. *Conclusions of the Council and of the Representatives of the Governments of the Member States, meeting within the Council, on Inclusion in Diversity to achieve a High Quality Education for All* [Zaključci Saveta i predstavnika vlada država članica, koji su se sastali u okviru Saveta, o inkluziji u različitosti kako bi se postiglo kvalitetno obrazovanje za sve]. 2017/C 62/02. eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2017.062.01.0003.01.ENG (zadnji pristup oktobra 2017.)

Ujedinjene nacije, 1989. *Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima deteta*. Njujork: Ujedinjene nacije

Ujedinjene nacije, 2006. *Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima osoba sa invaliditetom*. Njujork: Ujedinjene nacije. www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-%20of-persons-with-disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities-2.html (zadnji pristup septembra 2017.)

Ujedinjene nacije, 2015. *Ciljevi održivog razvoja. Cilj 4: Kvalitetno obrazovanje*. www.undp.org/content/undp/en/home/sustainable-development-goals/goal-4-quality-education.html (zadnji pristup septembra 2017.)

Sekretarijat:

Østre Stationsvej 33
DK-5000
Odense C
Denmark
Tel: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Kancelarija u Briselu:

Rue Montoyer 21
BE-1000
Brussels
Belgium
Tel: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

www.european-agency.org